

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ขอบเขตการศึกษา

3.1.1 ขอบเขตพื้นที่ศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ กำหนดพื้นที่ในการศึกษา คือ หมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองแม่โจ้ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ครอบคลุมพื้นที่ 3 ตำบล จำนวน 15 หมู่บ้าน โดยสอบถามความต้องการของประชาชนและการมีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่สีเขียวในเขตเทศบาลเมืองแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่

3.1.2 ขอบเขตประชากร

ประชากรที่ทำการศึกษา คือประชากรในพื้นที่เป้าหมายทั้งหมด คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวน 8,581 หลังคาเรือน ซึ่งประชากรทั้งหมด 18,507 คน อยู่ในเขตการปกครองของเทศบาลเมืองแม่โจ้ (เทศบาลเมืองแม่โจ้, 2552)

3.1.3 ขอบเขตเนื้อหา

- ความรู้ ความเข้าใจของประชาชนต่อการมีพื้นที่สีเขียวในชุมชน
- ความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชน กับการมีส่วนร่วมจริงในการจัดการพื้นที่สีเขียวในชุมชน
- แนวทางและมาตรการร่วมกันระหว่างเทศบาลและประชาชนในการจัดการพื้นที่สีเขียวในชุมชน เช่น การกำหนดพื้นที่สีเขียวร่วมกัน การจัดหาพื้นที่ การดำเนินการดูแลรักษาและพัฒนาพื้นที่สีเขียวตลอดจนงบประมาณในการดำเนินการ และการจัดทำแผนการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

3.2 ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการพื้นที่สีเขียวในเขตเทศบาลเมืองแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวิธีการวิจัยดังนี้

3.2.1 ข้อมูลและแหล่งข้อมูล

3.2.1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ ประกอบด้วย

- 1) ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มประชากรตัวอย่างประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษารายได้ สถานภาพครัวเรือน สถานภาพทางสังคม และอื่นๆ ได้จากแบบสอบถาม
- 2) ข้อมูลความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่สีเขียวความจำเป็น และประโยชน์ต่างๆ จากการมีพื้นที่สีเขียว โทษของการขาดแคลนพื้นที่สีเขียวในชุมชน ได้จากแบบประเมิน
- 3) การวัดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ของ Likert โดยกำหนดค่าเป็น 5 ระดับดังนี้

มีส่วนร่วมมากที่สุด	ให้	5	คะแนน
มีส่วนร่วมมาก	ให้	4	คะแนน
มีส่วนร่วมปานกลาง	ให้	3	คะแนน
มีส่วนร่วมน้อย	ให้	2	คะแนน
มีส่วนร่วมน้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน

ซึ่งข้อมูลส่วนนี้ใช้วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

- 4) ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็น แนวทางและการหามาตรการต่างๆ ในการดำเนินงานการจัดการพื้นที่สีเขียวในชุมชน ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก และการสนทนากลุ่ม

3.2.1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ เช่น ผู้ศึกษาได้ศึกษาจากเอกสารวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลจากระบบออนไลน์ เพื่อหาแนวคิดทฤษฎี ซึ่งช่วยให้ผู้ศึกษานำไปใช้ในการพัฒนารอบแนวคิด และแนวทางในการศึกษาในครั้งนี้ แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน แนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่สีเขียว แนวคิดการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง และแนวคิดเกี่ยวกับผังเมือง

3.2.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.2.2.1 ขอบเขตประชากร

ประชากรที่ทำการศึกษาในพื้นที่เป้าหมาย คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวน 8,581 หลังคาเรือน ซึ่งประชากรทั้งหมด 18,507 คน อยู่ในเขตการปกครองของเทศบาลเมืองแม่โจ้ และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลดังนี้

- 1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นทางการของหมู่บ้าน ได้แก่ คณะกรรมการหมู่บ้าน และกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข
- 2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ไม่เป็นทางการของหมู่บ้าน ได้แก่ ผู้นำศาสนา และผู้นำชุมชน
- 3) เจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการ ได้แก่ นายกเทศมนตรี หัวหน้าฝ่ายสาธารณสุข และสิ่งแวดล้อม และเจ้าหน้าที่ของเทศบาลที่เกี่ยวข้อง
- 4) ประชาชนที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองแม่โจ้ จำนวน 8,581 ครัวเรือน

3.2.2.2 กลุ่มตัวอย่าง

ขนาดกลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษานี้ คำนวณได้จากสูตร (อ้างในธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2550)

$$N = N / (1 + Ne^2)$$

$$\text{เมื่อ } e = \text{ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างซึ่งในที่นี้}$$

กำหนดให้เท่ากับ 5 เปอร์เซ็นต์

$$N = \text{จำนวนครัวเรือนทั้งหมด}$$

$$n = \text{จำนวนครัวเรือนตัวอย่าง}$$

$$\begin{aligned} \text{ดังนั้น ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม} &= 8,518 / (1 + 175 (0.05)^2) \\ &= 382.05 \end{aligned}$$

ในการศึกษาครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่าง = 382 ครั้วเรือน

จากจำนวนประชากร 8,581 ครั้วเรือน ใช้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 382 ครั้วเรือน ดังนั้นผู้ศึกษาจึงใช้วิธีการสุ่มโดยวิธีการจับสลาก โดยเลือกสุ่มตามเลขที่บ้านที่จับสลากได้

3.2.2.3 สัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา

ประชากรในเขตเทศบาลเมืองแม่โจ้ประกอบด้วย 3 ตำบล คือ 1. ตำบลหนองหาร 2. ตำบลป่าไผ่ และ 3. ตำบลหนองจ่อม เพื่อให้ครอบคลุมพื้นที่ในการศึกษาจึงแบ่งประชากรได้ตามสัดส่วนดังต่อไปนี้

ตาราง 1 สัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา

ชื่อตำบล	จำนวนครั้วเรือน ทั้งหมด	คำนวณตามสัดส่วน ของ 382 ตัวอย่าง
1. ตำบลหนองหาร	6,575	293
2. ตำบลป่าไผ่	1,432	64
3. ตำบลหนองจ่อม	574	25
รวม	8,581	382

ที่มา: งานทะเบียนราษฎร์เทศบาลแม่โจ้ ณ.วันที่ 31 ม.ค. 2552

3.2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพ โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลดังนี้

1) การสังเกต (Observation) โดยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non - Participant Observation) โดยผู้วิจัยเข้าไปสำรวจและสังเกต รวมถึงการจดบันทึกสภาพทั่วไปในชุมชน เช่น

สภาพพื้นที่สีเขียวในชุมชน และใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เช่น การประชุมกลุ่ม เป็นต้น

2) การสัมภาษณ์ (Interview) โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interviews) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์รายบุคคลกับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ประกอบไปด้วยนายกเทศมนตรี หัวหน้าฝ่ายสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เจ้าหน้าที่เทศบาลที่เกี่ยวข้อง และผู้รู้เกี่ยวกับการดำเนินโครงการดังกล่าว ทั้งนี้ผู้ศึกษาจะใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการร่วมด้วย (Informal Interview) โดยใช้คำถามในการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างซึ่งกำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า ทั้งนี้อาจมีการปรับเปลี่ยนและยืดหยุ่นไปตามสถานการณ์

3) การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) เป็นการรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลหลักคือ ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการ ผู้นำชุมชนที่ไม่เป็นทางการ หน่วยงานราชการ โดยร่วมกันให้ข้อมูล ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับพื้นที่สีเขียวภายในชุมชน โดยใช้กระบวนการการวิเคราะห์ชุมชนอย่างมีส่วนร่วม หรือ PRA (Participatory Rural Appraisal)

4) แบบสอบถาม (Questionnaires) โดยทำการสุ่มตัวอย่างจำนวนประชากรในเขตเทศบาลแม่โจ้ เพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับพื้นที่สีเขียวภายในชุมชน โดยแบ่งโครงสร้างแบบสอบถามออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ตอนที่ 1	ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม
ตอนที่ 2	ข้อมูลความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่สีเขียวในเขตเทศบาลเมืองแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่
ตอนที่ 3	ข้อมูลการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการพื้นที่สีเขียวในเขต เทศบาลเมืองแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่
ตอนที่ 4	ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไข เป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้กลุ่ม ตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่

3.2.4 การเก็บและรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ นอกจากวิธีการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้ว ผู้ศึกษายังเก็บข้อมูลเพิ่มเติมดังนี้

1. การสนทนากลุ่ม ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มผู้วิจัยจะทำการบันทึกในกระดาษและเทปบันทึกเสียงเพื่อไม่ให้ข้อมูลที่สำคัญในการสนทนากลุ่มขาดหายไป นอกจากนั้นยังใช้กล้องถ่ายรูปบันทึกภาพการสนทนากลุ่ม

2. แบบสอบถาม โดยใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลประชากรในหมู่บ้าน ซึ่งผู้ศึกษาจะทำการเก็บข้อมูลด้วยตนเองและผู้ช่วยวิจัย โดยมีการอธิบายวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และขั้นตอนต่างๆ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นก็จะดำเนินการแจกแบบสอบถามโดยผู้ศึกษาและผู้ช่วยวิจัยจะทำการอ่านให้ฟังแล้วกรอกข้อมูลตามคำบอกของกลุ่มตัวอย่าง

3.2.5 การตรวจสอบข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์เนื้อหา

เมื่อผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณ เมื่อเก็บข้อมูลได้มาบางส่วนแล้ว ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบข้อมูลควบคู่กันไปเพื่อจะทำให้ทราบว่าข้อมูลที่ได้มา เป็นความจริงหรือไม่ ในการตรวจสอบข้อมูลผู้วิจัยจะใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation check) (อ้างในสุภางค์ จันทวนิช. 2540)ซึ่งเป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากแหล่งต่างๆ เช่น ข้อมูลที่ได้จากการสอบถามหรือสัมภาษณ์จะทำการตรวจสอบรวมกับการสังเกตอย่างไม่เป็นทางการและการศึกษาจากเอกสารต่างๆ การตรวจสอบด้วยวิธีนี้จะตรวจสอบกับข้อมูลประเด็นเดียวกันหรือประเด็นที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจากแหล่งข้อมูลที่ได้รับการตรวจสอบด้วยวิธีการดังกล่าวจึงเป็นข้อมูล ที่น่าเชื่อถือได้ และทำให้ผู้วิจัยสามารถนำข้อมูลที่ได้รับการตรวจสอบมาทำการวิเคราะห์เพื่อตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาต่อไป

2) การวิเคราะห์และประเมินผลจากแบบสอบถาม

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม นำมาถอดรหัสตัวเลข จัดหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองแม่โจ้ จำนวน 382 ครัวเรือน ใช้การวิเคราะห์ในรูปแบบการแจกแจงความถี่ และการกระจายร้อยละ

ตอนที่ 2 แบบประเมินความรู้ ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับพื้นที่เขียวในเขตเทศบาลเมืองแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบการแจกแจงความถี่ (Frequency) การกระจายร้อยละ (Percentage Distribution)

ตอนที่ 3 ข้อมูลการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการพื้นที่เขียวในเขตเทศบาลเมืองแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ ได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการประเมินค่า (Rating Scale) ของ Likert โดยกำหนดเกณฑ์น้ำหนักคะแนน 5 ระดับดังนี้

คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 4.50-5.00 คะแนน หมายความว่า มีส่วนร่วมมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50-4.49 คะแนน หมายความว่า มีส่วนร่วมมาก

คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 2.50-3.49 คะแนน หมายความว่า มีส่วนร่วมปานกลาง

คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 1.50-2.49 คะแนน หมายความว่า มีส่วนร่วมน้อย

คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00-1.49 คะแนน หมายความว่า มีส่วนร่วมน้อยที่สุด

กรณีที่ผู้ศึกษาแบ่งช่วงมากที่สุดกับน้อยที่สุด โดยมีระยะห่างเพียง 0.49 และ 0.50 ซึ่งไม่เท่ากับช่วงอื่น ซึ่งห่างกัน 0.99 เพราะช่วงแรกและช่วงสุดท้ายอยู่ต้นและปลายมาตรวัดที่ระบุความหมายของน้ำหนักต่ำสุดและสูงสุด (ชานินทร์ ศิลปจารุ, 2550)

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไข เป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended question) เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ ผู้ศึกษาได้รวบรวมข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไข รวมถึงข้อวิจารณ์ต่างๆ สรุปเป็นหมวดหมู่ นำไปรวมกับข้อมูลส่วนใหญ่ที่ได้จากการศึกษาด้วยเครื่องมือประเภทอื่นๆ เพื่อประกอบการวิเคราะห์เนื้อหาให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์